

พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๕๙ ตอนที่ ๖๒ วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕)

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎรลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ และวันที่ ๑๖
ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙) อาทิตย ธิพอาภาปริตี พนมยงค์ตราไว้ ณ วันที่ ๑ กันยายน

พุทธศักราช ๒๕๕๕

เป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยมีสภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรควบคุมและส่งเสริมการชลประทานหลวงให้ดำเนินไปได้ด้วยดี
ที่จะโอนไปนั้น เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศการโอนดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่า การชลประทานหลวงที่โอนไป

ข้อความเบื้องต้น

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๕๕๕"

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ห้ามมิให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ. ๑๒๑ มาใช้ สำหรับ ทางน้ำ
ชลประทานตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มี
บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

"การชลประทาน" หมายความว่า กิจกรรมที่กรมชลประทานจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มา ซึ่งน้ำหรือเพื่อกักเก็บ
รักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข หรือการอุตสาหกรรม
และหมายรวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำกับรวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขต
ชลประทานด้วย(๒)

๒(ความเดิมถูกเพิ่มเติมโดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ.ชลประทานฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยให้ใช้ความ
ที่ปรากฏแทน)

"ทางน้ำชลประทาน" หมายความว่า ทางน้ำที่รัฐมนตรีได้ประกาศตามความในมาตรา ๕ ว่าเป็นทาง
น้ำชลประทาน

"เขตชลประทาน" หมายความว่า เขตที่ดินที่ทำการเพาะปลูกซึ่งจะได้รับประโยชน์จากการชลประทาน

"เขตงาน" หมายความว่า เขตที่ดินที่ใช้ในการสร้างและการบำรุงรักษา การชลประทานตามที่
เจ้าพนักงานได้แสดงแนวเขตไว้

"ประตูน้ำ" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นในทางน้ำเพื่อให้เรือ แพร ผ่านทางน้ำที่มีระดับต่างกันได้

"ทำนบ" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นในทางน้ำเพื่อกั้นไม่ให้น้ำไหลผ่านหรือข้ามไป

"ฝาย" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อทดน้ำในทางน้ำซึ่งจะส่งเข้าสู่เขตชลประทานโดยให้น้ำที่เหลือ

จากความต้องการเพิ่มขึ้นแล้วไหลข้ามไปได้

"เขื่อนระบาย" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อทอดหรือกักน้ำในทางน้ำ อันเป็นที่มาแห่งน้ำซึ่งจะส่งเข้าสู่เขตชลประทานโดยมีช่องเปิดเปิดได้

"ประตูระบาย" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นในทางน้ำเพื่อทอด กัก กั้น หรือ ระบายน้ำ ณ ที่อื่นอันมิใช่ที่มาแห่งน้ำซึ่งจะเข้าสู่เขตชลประทานโดยมีช่องเปิดเปิดได้

"ท่อเชื่อม" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อให้ น้ำไหลลอดหรือข้ามสิ่งกีดขวาง

"สะพานทางน้ำ" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อให้ น้ำไหลข้ามทางน้ำหรือที่ต่ำ

"ปุม" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อบังคับน้ำให้ไหลผ่านจากทางน้ำในระดับหนึ่งตกไปสู่ระดับน้ำอีกทางหนึ่ง

"คันคลอง" หมายความว่า มูลดินที่ถมขึ้นเป็นคันยาวไปตามแนวคลอง

"ขานคลอง" หมายความว่า พื้นที่ระหว่างขอบตลิ่งกับเชิงคันคลอง

"พนัง" หมายความว่า สิ่งก่อสร้างขึ้นเป็นคันยาวไปตามพื้นดิน เพื่อป้องกันอุทกภัย

"เจ้าพนักงาน" หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการชลประทานและหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งอธิบดีได้แต่งตั้งตามความในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

"นายช่างชลประทาน" หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าควบคุมการก่อสร้างหรือการบำรุงรักษาการชลประทาน

"อธิบดี" หมายความว่า อธิบดีกรมชลประทาน

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๕ เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ทางน้ำชลประทานแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

ประเภท ๑ ทางน้ำที่ใช้ในการส่ง ระบาย กัก หรือกั้นน้ำเพื่อการชลประทาน

ประเภท ๒ ทางน้ำที่ใช้ในการคมนาคม แต่มีการชลประทานร่วมอยู่ด้วยเฉพาะภายในเขตที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทาน

ประเภท ๓ ทางน้ำที่สงวนไว้ใช้ในการชลประทาน

ประเภท ๔ ทางน้ำอันเป็นอุปกรณ์แก่การชลประทาน ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าทางน้ำใดเป็นทางน้ำชลประทานและเป็นประเภทใด

มาตรา ๖ นายช่างชลประทานมีอำนาจใช้พื้นที่ดินที่ปราศจากสิ่งปลูกสร้างซึ่งอยู่ในเขตการชลประทาน

ได้เป็นครั้งคราวตามระยะเวลาที่จำเป็นแก่การชลประทาน โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง

ที่ดินนั้น ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน แต่ถ้ามีการเสียหายเกิดขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๗ ในกรณีฉุกเฉินเพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดแก่การชลประทาน นายช่างชลประทานมีอำนาจที่จะใช้ที่ดินหรือสิ่งของของบุคคลใดๆ ในที่ใกล้เคียงหรือในบริเวณที่อาจเกิดอันตรายได้เท่าที่จำเป็น แต่ถ้ามีการเสียหายเกิดขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือจากผู้ใช้ น้ำจากทางน้ำชลประทาน ไม่ว่าผู้ใช้น้ำจะอยู่ในหรือนอกเขตชลประทานโดยออกเป็นกฎกระทรวงกำหนด

มาตรา ๘ รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกเก็บค่าชลประทานจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในเขตชลประทานหรือจากผู้ใช้ น้ำจากทางน้ำชลประทาน ไม่ว่าผู้ใช้น้ำจะอยู่ในหรือนอกเขตชลประทานโดยออกเป็นกฎกระทรวงกำหนด

(๑) ทางน้ำชลประทานแต่ละสายหรือแต่ละเขตที่จะเรียกเก็บค่าชลประทานโดยแสดงแผนที่แนวเขต
(๒) เขตและท้องที่ซึ่งเป็นเขตชลประทานที่จะเรียกเก็บค่าชลประทานโดยแสดงแผนที่แนวเขต
(๓) อัตราค่าชลประทานที่จะเรียกเก็บจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในเขตชลประทานหรือจากผู้ใช้ น้ำเพื่อเกษตรกรรมนอกเขตชลประทาน

(๔) อัตราค่าชลประทานที่จะเรียกเก็บจากผู้ใช้ น้ำเพื่อกิจการโรงงานการประปา หรือกิจการอื่นในหรือนอกเขตชลประทาน

(๕) หลักเกณฑ์ ระเบียบและวิธีการในการจัดเก็บหรือชำระค่าชลประทานตลอดจนการยกเว้น ลดหย่อนหรือวิธีการผ่อนชำระค่าชลประทาน อัตราค่าชลประทานที่จะเรียกเก็บจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในเขตชลประทาน หรือจากผู้ใช้ น้ำเพื่อเกษตรกรรมนอกเขตชลประทาน ให้เรียกเก็บได้ไม่เกินร้อยละห้าบาทต่อปีอัตราค่าชลประทานสำหรับการใช้น้ำเพื่อกิจการโรงงาน การประปา หรือกิจการอื่น ให้เรียกเก็บได้ไม่เกินลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบาท (ม.๘ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๔ พ.ร.บ.ชลประทานฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๘ ทวิ ให้ตั้งทุนหมุนเวียนขึ้นในกรมชลประทานเรียกว่าทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ค่าชลประทานที่เก็บได้ตามมาตรา ๘ ให้นำส่งเข้าบัญชีทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นเงินรายได้แผ่นดิน การใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ให้กระทำได้เฉพาะการชลประทานตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณทุกปี ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศรายงานการรับจ่ายเงินของทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในราชกิจจานุเบกษารายงานการรับจ่ายเงินตามวรรคสี่ เมื่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบแล้ว ให้ทำรายงานผลการตรวจสอบเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอรัฐสภาทราบ(ม.๘ ทวิ เพิ่มเติมโดย ม.๕ พ.ร.บ.การชลประทานฯ(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๘)

มาตรา ๙ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการชลประทานถ้าไม่สามารถจะทำได้โดยวิธีอื่น ให้เจ้าของที่ดินที่อยู่ห่างทางน้ำหรือแหล่งน้ำใดมีสิทธิทำทางน้ำผ่านที่ดินของผู้อื่นได้ในเมื่อนายช่างชลประทาน ชำลวง

ประจำจังหวัดหรือนายอำเภอ ได้อนุญาตและกำหนดให้โดยกว้างรวมทั้งที่ดินด้วยไม่เกินสิบเมตร แต่ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินที่ทางน้ำนั้นผ่าน ในการที่จะให้อนุญาตและกำหนดทางน้ำนั้นให้คำนึงถึงประโยชน์ของเจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินที่ทางน้ำผ่าน และให้กำหนดให้ทำตรงที่จะเสียหายแก่เจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินนั้นน้อยที่สุด

หมวด ๒

การก่อสร้าง

มาตรา ๑๐ เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะเข้าไปในที่ดินของบุคคลใด ๆ เพื่อทำงานสำรวจตรวจสอบอันเกี่ยวกับการชลประทานได้ ในเมื่อได้รับแจ้งเป็นหนังสือให้ทราบล่วงหน้าตามสมควรแต่ถ้ามีการเสียหายเกิดขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา 10 ทวิ (ยกเลิกหมดทั้งมาตรา)

มาตรา ๑๑ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่การชลประทาน ถ้ามิได้ตกลงในเรื่องการโอนไว้เป็นอย่างอื่น ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ในการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มา ตามวรรคหนึ่ง โดยมีได้มีการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมและค่าอากรแสตมป์(๒)

๒(ม.๑๑ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๔ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏ)

มาตรา ๑๒ (ยกเลิกโดย ม.๕ พ.ร.บ. การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐)

มาตรา ๑๒ ทวิ (ยกเลิกโดย ม.๕ พ.ร.บ. การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๐)

หมวด ๓

การบำรุงรักษา

มาตรา ๑๓ อธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน ให้เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่เก็บค่าบำรุงทางน้ำชลประทานหรือดูแลรักษาทางน้ำชลประทาน คันคลอง ชานคลอง ทำนบ พนัง หมุดระดับหลักฐาน หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในการชลประทานตามที่อธิบดีกำหนด การแต่งตั้งดังกล่าวให้ปิดประกาศ ๓(ม.๑๓ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๕ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๑๓ ทวิ เมื่อเห็นสมควรให้โอนชลประทานหลวงในท้องที่ใดหรือในเขตโครงการชลประทานหลวงใดให้เป็นการชลประทานส่วนราษฎรก็ให้กระทำได้โดยออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตการชลประทานหลวงที่จะโอนไปนั้น เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศการโอนดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าการชลประทานหลวงที่โอนไปเป็นการชลประทานส่วนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการชลประทานราษฎร นับตั้งแต่วันที่ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาเป็นต้นไป(ม.๑๓ ทวิ เพิ่มเติมโดย ม.๔ แห่ง พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗)

เป็นต้นไป(ม.๑๓ ทวิ เพิ่มเติมโดย ม.๔ แห่ง พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗)

มาตรา ๑๓ ตริ ให้เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่เก็บค่าบำรุงทางน้ำชลประทาน หรือดูแลรักษาทางน้ำชลประทานคันคลอง ชานคลอง ทำนบ พนัง หมุดระดับหลักฐานหรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในการชลประทาน มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) สั่งผู้ควบคุมเรือ แพ ที่ผ่านหรือจะผ่านทางน้ำชลประทานให้หยุดหรือจอดเรือ แพ ในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ตรวจบัตรค่าบำรุงทางน้ำชลประทานหรือหนังสือหรือใบอนุญาตเดินเรือในทางน้ำชลประทาน

(๓) จับบุคคลขณะกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้(๑)

๑((๑-๓)ม.๑๓ ตริ จัตวา เบญจ เพิ่มเติมขึ้นโดย ม.๖, ม.๗และม.๘ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ที่ ๓พ.ศ.๒๕๐๗ ตามลำดับ)

มาตรา ๑๓จัตวา ในการปฏิบัติตามมาตรา ๑๓ ตริ ให้เจ้าพนักงานแสดงบัตรประจำตัว เมื่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องร้องขอ บัตรประจำตัวเจ้าพนักงาน ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง(๒)

๒((๑-๓)ม.๑๓ ตริ จัตวา เบญจ เพิ่มเติมขึ้นโดย ม.๖, ม.๗และม.๘ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ที่ ๓พ.ศ.๒๕๐๗ ตามลำดับ)

มาตรา ๑๓ เบญจ ห้ามมิให้เรือยนต์หรือเรือกลไฟเดินในทางน้ำชลประทานประเภท ๑ เว้นแต่จะได้รับหนังสืออนุญาตจากเจ้าพนักงานเป็นครั้งคราวตามความจำเป็น และห้ามมิให้เรือยนต์หรือเรือกลไฟรับจ้างขนส่งคน โดยสารหรือสินค้าหรือรับจ้างลากจูงในทางน้ำชลประทานประเภท ๒ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานใบอนุญาตเรือยนต์หรือเรือกลไฟรับจ้างขนส่งคนโดยสาร หรือสินค้าหรือรับจ้างลากจูงในทางน้ำชลประทาน ประเภท ๒ ให้ใช้ได้ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม แห่งปีที่ออกใบอนุญาต(๓)

๓((๑-๓)ม.๑๓ ตริ จัตวา เบญจ เพิ่มเติมขึ้นโดย ม.๖, ม.๗และม.๘ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ที่ ๓พ.ศ.๒๕๐๗ ตามลำดับ)

มาตรา ๑๔ รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดเงื่อนไขการใช้เรือ แพ ในทางน้ำชลประทานประเภท (๑) และประเภท (๒)

(๒) วางระเบียบการขอและการอนุญาตเดินเรือยนต์หรือเรือกลไฟในทางน้ำชลประทานประเภท ๑และการขอและการออกใบอนุญาตเดินเรือยนต์หรือเรือกลไฟรับจ้างขนส่งคนโดยสารหรือสินค้าหรือรับจ้างลากจูงในทางน้ำชลประทานประเภท ๒

(๓) กำหนดค่าบำรุงทางน้ำชลประทานที่จะเรียกเก็บจากผู้ที่ใช้เรือ แพ ผ่านประตูน้ำ ประตูระบายหรือผ่านบริเวณทำนบ หรือประตูระบายโดยทางสาธิตไม่เกินอัตราในบัญชี ก. ทำยพระราชบัญญัตินี้ และยกเว้นค่าบำรุงทางน้ำ ชลประทานแก่เรือบางประเภท

(๔) กำหนดค่าบำรุงทางน้ำชลประทานที่จะเรียกเก็บจากผู้รับใบอนุญาตเดินเรือยนต์หรือเรือกลไฟรับจ้างขนส่งคนโดยสารหรือสินค้าหรือรับจ้างลากจูงในทางน้ำชลประทานประเภท ๒ เป็นรายปี ไม่เกินอัตราใน

บัญญัติ ข ทำยพระราชบัญญัตินี้

(๕) กำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราในบัญชี ค. ทำยพระราชบัญญัตินี้

(๖) กำหนดเครื่องมือและวิธีที่จะใช้ในการจับสัตว์น้ำตลอดจนกำหนดเขตห้ามจับสัตว์น้ำในทางน้ำชลประทานเพื่อป้องกันการเสียหายแก่การชลประทาน(๔)

๔(ม.14 เดิมถูกยกเลิกโดยม. ๙ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์แก่การชลประทาน อธิบดีมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ปิด กั้นหรือเปิดน้ำในทางน้ำชลประทาน

(๒) ขุดลอก ซ่อม หรือตัดแปลงแก้ไขทางน้ำชลประทาน หรือจัดให้มีสิ่งก่อสร้างขึ้นในทางน้ำชลประทาน

(๓) ห้าม จำกัดหรือกำหนดเงื่อนไขในการนำเรือ แพ ผ่านทางน้ำชลประทานตาม (๑) หรือ (๒) การใช้อำนาจตามมาตรานี้ ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ชุมนุมชนในท้องถิ่นล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอธิบดีมีอำนาจดำเนินการไปก่อนได้(๕)

๕(ม.๑๕-ม.๑๖ เดิมถูกยกเลิกโดยม.๑๐, ม.๑๑ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ ตามลำดับ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา๑๖ อธิบดีมีอำนาจห้าม จำกัดหรือกำหนดเงื่อนไขในการใช้เรือ แพ การใช้น้ำ การระบายน้ำ หรือการอื่นในทางน้ำชลประทานประเภท ๔ โดยประกาศไว้ ณ ที่ชุมนุมชนในท้องถิ่นล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน(๖)

๖(ม.๑๕-ม.๑๖ เดิมถูกยกเลิกโดยม.๑๐, ม.๑๑ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ ตามลำดับ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน))

มาตรา ๑๗ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเทศมนตรีในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานที่มีหน้าที่ดูแลรักษา คันคลอง และทางน้ำชลประทานอันอยู่ในเขตท้องที่หรือเขตเทศบาลนั้น

มาตรา ๑๘ อธิบดีมีอำนาจยกเว้นการเก็บค่าชลประทานแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเทศมนตรี ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ก่อน หรือผู้ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเทศมนตรีจะได้ระบุนามให้เป็นผู้ได้รับการยกเว้นแทนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในอัตรา ดังต่อไปนี้

ก. กำนัน และเทศมนตรีคนละห้าสิบไร่

ข. ผู้ใหญ่บ้าน คนละยี่สิบห้าไร่

มาตรา ๑๙ ในการขุดซ่อมทางน้ำชลประทาน ถ้าไม่มีที่เททิ้งมูลดิน ก็ให้มีอำนาจเททิ้งมูลดินในที่ดินที่ใกล้เคียงได้ตามความจำเป็น แต่ทั้งนี้ถ้าทำให้เสียหายแก่พืชผลหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งมีอยู่ในขณะนั้นแล้ว ต้องใช้ค่าสินไหม

มาตรา ๒๐ เมื่อเจ้าพนักงานได้ส่งน้ำ ระบายน้ำ หรือสูบน้ำเข้าไปในที่ดินแห่งใดเพื่อประโยชน์ในการเพาะปลูกห้ามมิให้ผู้ใดปิดกั้นน้ำไว้ด้วยวิธีใดๆจนเป็นเหตุไม่ให้น้ำไหลไปสู่ที่ดินใกล้เคียงหรือปลายทาง

ถ้าเห็นสมควร เจ้าพนักงานหรือนายอำเภอหรือผู้ทำการแทนนายอำเภอมีอำนาจที่จะสั่งเป็นหนังสือให้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน หรือผู้ทำการเพาะปลูกให้เปิดสิ่งที่ปิดกั้นน้ำไว้ตามที่กำหนดให้หรือจัดการ เปิดเสียเองก็ได้ ในการนี้เจ้าพนักงานหรือนายอำเภอหรือผู้ทำการแทนนายอำเภอมีอำนาจเข้าไปในที่ดินแห่ง หนึ่งแห่งใด เพื่อตรวจและจัดการดังกล่าวแล้ว

มาตรา ๒๑ เมื่อเจ้าพนักงานได้ส่งน้ำหรือสูบน้ำเข้าไปในที่ดินแห่งใดเพื่อประโยชน์ในการเพาะปลูก เจ้าพนักงานหรือนายอำเภอหรือผู้ทำการแทนนายอำเภอมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือครอบครองที่ดิน หรือผู้ทำการ เพาะปลูกบนพื้นที่ดินภายในบริเวณที่จะได้รับน้ำนั้น กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดภายในระยะเวลาที่จะได้ กำหนดให้เพื่อกักน้ำนั้นไว้ไม่ให้ไหลไปเสียเปล่าจนเป็นเหตุให้ที่ดินข้างเคียงไม่ได้รับน้ำตามที่ควร

มาตรา ๒๒ เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินรายใดไม่ปฏิบัติตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐ วรรค ๑ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามความในมาตรา ๒๐ วรรค ๒ หรือมาตรา ๒๑ นอกจากจะถูกกลงโทษตามที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แล้ว เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะจัดหาแรงงานเข้าทำแทน และคิดค่าจ้างแรง งานตามอัตราในท้องถิ่นจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินนั้นได้แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้าง แก้วไข หรือต่อเติมสิ่งก่อสร้าง หรือปลูกปักสิ่งใด หรือทำการเพาะ ปลูกรุกล้ำทางน้ำชลประทาน ชานคลอง เขตคันคลอง หรือเขตพนัง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก นายช่างชลประทาน ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน นอกจากผู้ฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษตามพระราชบัญญัตินี้แล้วเมื่อ โจทก์ร้องขอก็ให้ศาลสั่งให้รื้อถอนสิ่งที่รุกล้ำนั้นด้วย

ในกรณีฉุกเฉินเพื่อป้องกันภัยอันตรายอันเกิดขึ้นแก่การชลประทานนายช่างชลประทานมีอำนาจ ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้สิ่งรุกล้ำพ้นไปจากทางน้ำชลประทาน ชานคลอง เขตคันคลองหรือเขต พนังได้(๑)

๑(ม.๒๓, ม.๒๕ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๑๒, ม.๑๓ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ตาม ลำดับ โดยให้ใช้ความที่) ปรากฏแทน

มาตรา ๒๔ ถ้ามีต้นไม้ในที่ดินผู้ใดรุกล้ำทางน้ำชลประทานหรือทำให้เสียหายแก่ทางน้ำชลประทาน ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินนั้นตัดหรือนำต้นไม้ขึ้นไปให้พ้นเสียได้

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการกีดขวางทางน้ำชลประทาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจากนายช่างชลประทาน ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน นอกจากผู้ฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษตามพระราช บัญญัตินี้แล้ว เมื่อโจทก์ร้องขอก็ให้ศาลสั่งให้รื้อถอนสิ่งกีดขวางนั้นด้วย

ในกรณีฉุกเฉินเพื่อป้องกันภัยอันตรายอันเกิดขึ้นแก่การชลประทานนายช่างชลประทานมีอำนาจ ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้สิ่งกีดขวางพ้นไปจากทางน้ำชลประทานได้(๒)

๒(ม.๒๓, ม.๒๕ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๑๒, ม.๑๓ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ ตาม ลำดับ โดยให้ใช้ความที่)

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้ผู้ใดขุดคลองหรือทางน้ำมาเชื่อมกับทางน้ำชลประทาน หรือมาเชื่อมกับทางน้ำ

อื่น ที่เชื่อมกับทางน้ำชลประทาน หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้น้ำในทางน้ำชลประทานรั่วไหล อันก่อให้เกิดการเสียหายแก่การชลประทาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย ผู้ฝ่าฝืนนอกจากจะได้รับโทษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ศาลจะสั่งให้ปิดกั้นคลองหรือทางน้ำนั้นมิให้น้ำรั่วไหลต่อไปก็ได้

เพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดแก่การชลประทาน อธิบดีมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำการดังกล่าวในวรรคแรกปิดกั้นทางน้ำนั้น หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อมิให้น้ำรั่วไหลได้ต่อไป หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานจัดการได้ทันที และถ้าจำเป็นจะต้องใช้ที่ดินเพื่อการนี้ ก็ให้มีอำนาจใช้ที่ดินริมคลองหรือริมทางน้ำนั้นได้เท่าที่จำเป็น ค่าใช้จ่ายในการนี้รวมทั้งค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้ให้แก่เจ้าของที่ดิน ให้คิดเอาจากผู้ฝ่าฝืนทั้งสิ้น

คลองหรือทางน้ำใดที่ทำให้น้ำในทางน้ำชลประทานรั่วไหลอันอาจก่อให้เกิดการเสียหายแก่การชลประทานมาก่อนวันใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ เมื่ออธิบดีเห็นสมควรก็ให้มีอำนาจดำเนินการตามความในวรรค ๒ ได้โดยอนุโลม(๓)

๓(ม.26 เดิมถูกยกเลิกโดย ม.8 พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๙๗ โยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้ใดนำหรือปล่อยสัตว์พาหนะลงไปในทางน้ำชลประทานประเภท ๑ และประเภท ๒ หรือเหยียบย่ำคันคลอง ชานคลอง หรือบริเวณสิ่งก่อสร้างอันเกี่ยวกับการชลประทาน เว้นแต่ในที่ที่ได้กำหนดอนุญาต ไว้หรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงาน

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งขยะมูลฝอย ซากสัตว์ ซากพืช ถ้ำถ่าน หรือสิ่งปฏิกูลลงในทางน้ำชลประทานหรือ ทำให้น้ำเป็นอันตรายแก่การเพาะปลูกหรือการบริโภค

ห้ามมิให้ผู้ใดปล่อยน้ำซึ่งทำให้เกิดเป็นพิษแก่น้ำตามธรรมชาติ หรือสารเคมีเป็นพิษลงในทางน้ำชลประทาน จนอาจทำให้น้ำในทางน้ำชลประทานเป็นอันตรายแก่เกษตรกรรม การบริโภคหรือสุขภาพอนามัย(๔)

๔(ม.๒๘ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๖ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๑๘ โดยให้ใช้ข้อความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้ผู้ใดทำให้ประตูน้ำ ฝาย เขื่อนระบาย ประตูระบาย ท่อน้ำ ท่อเชื่อม สะพานทางน้ำ ปุ่มเสาหรือสายโทรศัพท์ที่ใช้ในการชลประทานเสียหายจนเกิดอันตรายหรือขัดข้องแก่การใช้น้ำซึ่งที่กล่าวนั้น

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันจะทำให้เสียหายแก่คันคลอง ชานคลอง ทำนบ พนัง หรือหยุดระดับหลักฐานที่ใช้ในการชลประทาน

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการกีดขวางแก่แนวทางที่ได้สำรวจไว้หรือเขตงานหรือทำให้แนวทางที่ได้สำรวจไว้หรือหยุดหมายแสดงเขตงานคลาดเคลื่อนหรือสูญหาย

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ปิดหรือเปิดประตูน้ำ เขื่อนระบายน้ำ ประตูระบาย ท่อน้ำ ท่อเชื่อม สะพานทางน้ำ ปุ่ม หรือลากเข็นสลีในบริเวณทำนบหรือประตูระบาย(๑)

๑(ม.๓๒ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๑๔ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๓๓ ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากนายช่างชลประทานหรือผู้ที่ได้รับอนุมัติจากอธิบดีทำการแก้ไข

เปลี่ยนแปลงหรือรื้อถอนบรรดาสิ่งก่อสร้างอันเกี่ยวกับการชลประทาน

มาตรา ๓๔ ห้ามมิให้ผู้ใดขุด ลอก ทางน้ำชลประทาน อันจะทำให้เสียหายแก่การชลประทานหรือปิดกั้นทาง น้ำชลประทาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี

มาตรา ๓๕ เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้ใดชักหรือใช้น้ำในทางน้ำชลประทานในเมื่อเห็นว่าจะ เป็น เหตุที่ก่อให้เกิดการเสียหายแก่ผู้อื่น

หมวด ๔

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๖ ผู้ใดไม่ชำระค่าชลประทานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงออกตามความในมาตรา ๘ (๓) หรือ (๔) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสิบเท่าของค่าชลประทานที่ค้างชำระ

เมื่อผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้นำค่าชลประทานที่ค้างชำระและเงินเพิ่มอีกหนึ่งเท่าของค่าชลประทานดังกล่าวมาชำระแก่เจ้าพนักงานภายในเวลาที่เจ้าพนักงานกำหนดให้แล้ว ให้ยกเว้นโทษในคดีนั้นเสีย(๒)

๒(ม.๓๖ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๓๖ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๓๖ ทวิ ผู้ใดไม่ชำระค่าบำรุงทางน้ำชลประทานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงออกตามความในมาตรา ๑๔ (๓) ต้องระวางโทษปรับเป็นจำนวนสองเท่าของอัตราค่าบำรุงทางน้ำชลประทานที่พึงชำระ

เมื่อผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้นำค่าบำรุงทางน้ำชลประทานที่พึงชำระและเงินเพิ่มอีกร้อยละห้าสิบของค่าบำรุงทางน้ำชลประทานดังกล่าวมาชำระแก่เจ้าหน้าที่พนักงานภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานกำหนดแล้ว ให้ยกเว้นโทษในคดีนั้นเสีย(๓)

๓(ม.๓๖ ทวิ ตริ เพิ่มเติมโดย ม.๑๖ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗)

มาตรา ๓๖ ตริ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ เบญจ มาตรา ๒๐ วรรค หนึ่ง หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงออกตามความในมาตรา ๑๔ (๑) หรือ (๒) หรือฝ่าฝืนข้อห้ามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขตามมาตรา ๑๕ (๓) หรือมาตรา ๑๖ หรือฝ่าฝืน คำสั่งตามมาตรา ๑๓ ตริ (๑) มาตรา ๒๐ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ(๔)

๔(ม.๓๖ ทวิ ตริ เพิ่มเติมโดย ม.๑๖ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗)

มาตรา ๓๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ(๕)

๕(ม.๓๗ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๗ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๓๘ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งซึ่งออกตามความในมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๓๕ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบ้านหรือจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือทั้งปรับทั้งจำ(๖)

๖(ม.๓๘ ,ม.๓๙ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๑๑, ม.๑๒ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๙๗ ตามลำดับ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๓๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ มีความผิดต้องระวางโทษปรับเรียงตามตัวสัตว์ตัวละห้าบาทขึ้นไปแต่ไม่เกินตัวละห้าสิบบาท

ถ้าเป็นกรณีที่มีผู้นำจับผู้กระทำผิด ให้พนักงานอัยการร้องต่อศาล ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งจ่ายสินบนแก่ผู้นำจับกึ่งหนึ่งของจำนวนเงินค่าปรับที่ชำระต่อศาล แต่ถ้าคดีถึงที่สุดโดยคำสั่งของพนักงานผู้มีหน้าที่สอบสวนและเปรียบเทียบคดีอาญา ให้พนักงานเปรียบเทียบดังกล่าวจ่ายเงินสินบนจากเงินค่าปรับที่ได้ชำระแก่ผู้นำจับกึ่งหนึ่งและในกรณีที่มีผู้นำจับหลายคน ให้แบ่งเงินสินบนนั้นให้ได้รับคนละเท่าๆกัน(๗)

๗(ม.๓๘ ,ม.๓๙ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๑๑, ม.๑๒ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๙๗ ตามลำดับ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

มาตรา ๔๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ วรรค ๑ หรือมาตรา ๒๙ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ(๘)

๘(ม.๔๑ เดิมถูกยกเลิกโดย ม.๑๔ พ.ร.บ.การชลประทานฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๙๗ โดยให้ใช้ความที่ปรากฏแทน)

หมวด ๕

การรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๔๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๙ ตอนที่ ๖๒ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๙๕)

ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.25485

1.กรมชลประทาน มีหน้าที่หลัก คือ

1. การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม
2. การอุปโภคบริโภค
3. การพลังงาน
4. การคมนาคม
5. การกัก เก็บ รักษา และการระบายน้ำ
6. การบรรเทาอุทกภัย
7. การได้น้ำเค็ม

2. ผลของการประกาศทางน้ำชลประทาน

1. ห้ามนำ พ.ร.บ. รักษาคลองมาใช้บังคับ (ม. 3)
2. ห้ามเดินเรือในทางน้ำชลประทาน (ม. 13 เบญจ)
3. ให้อำนาจอธิบดีบางประการ (ม. 15-16)
4. ให้อำนาจรัฐมนตรี (ม. 8 และ 14)
5. อำนาจการขุดซ่อมทางน้ำชลประทาน (ม. 19)
6. ห้ามรุกล้ำ กีดขวาง ทางน้ำชลประทาน (ม. 23-25)
7. ห้ามทำให้น้ำในทางน้ำชลประทานรั่วไหล (ม. 26)
8. ห้ามปล่อยสัตว์ พาหนะลงในทางน้ำชลประทาน (ม. 27)
9. ห้ามทิ้งมูลฝอยลงในทางน้ำชลประทาน (ม. 28)
10. ห้ามขุดลอกทางน้ำชลประทาน (ม. 34)

3. อำนาจของบุคคลต่าง ๆ ตาม พ.ร.บ. การชลประทานหลวง

1. นายช่างชลประทาน
ตามมาตรา 6,7,9,23,25 และ 33
2. เจ้าพนักงาน
ตามมาตรา 10,13 ตรี,13 เบญจ,20,21,22,24,27,32 และ 35
3. อธิบดี
ตามมาตรา 10,15,16,18,26 และ 34
4. รัฐมนตรี
ตามมาตรา 5,8 และ 14

5. ผู้ปฏิบัติงาน
ตามมาตรา 19
6. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเทศมนตรี
ตามมาตรา 17
7. ประชาชนทั่วไป
ตามมาตรา 28,29,30 และ 31

4. หน้าที่ของเจ้าพนักงาน

1. ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485

เมื่อมีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 ให้เจ้าพนักงานดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 กรณีที่พบผู้กระทำความผิดขณะกำลังกระทำความผิด เจ้าพนักงานมีอำนาจจับบุคคลผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 ได้ ตามมาตรา 13 ตรี (3)

หากเป็นเจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีกรมชลประทานเป็นผู้แต่งตั้งตามมาตรา 13 กล่าวคือ ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน ในขณะที่ทำการจับบุคคลผู้กระทำความผิด ให้แสดงบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานด้วย

เมื่อเจ้าพนักงานจับบุคคลผู้กระทำความผิดได้ ให้รีบนำตัวบุคคลดังกล่าวส่งให้กับพนักงานตำรวจ ณ สถานีตำรวจที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบ หรือส่งไปยังที่ทำการฝ่ายปกครองท้องที่ (อำเภอ) โดยทันทีเพราะว่าเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ไม่มีอำนาจคุมขังและทำการสอบสวน

1.2 กรณีที่ไม่พบผู้กระทำความผิด หรือทราบภายหลังว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด หรือมีความผิดเกิดขึ้นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ไปแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเพื่อขอให้ดำเนินคดี แล้วให้รับรายงานให้กรมฯ ทราบทันที โดยให้ติดตามผลคดีอย่างใกล้ชิดตามอำนาจหน้าที่

อำนาจในการแจ้งความร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีนั้น เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ได้แก่ ผู้อำนวยการชลประทาน นายช่างหัวหน้าโครงการ (ชคป. ชคส. และ ชคป.) กับเจ้าพนักงานที่กรมฯ แต่งตั้งขึ้นตามมาตรา 13 ด้วย

การแจ้งความร้องทุกข์และกล่าวโทษนั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) "คำร้องทุกข์" หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิด

ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้น ได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ มาตรา 2 (8) "คำกล่าวโทษ" หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลผู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

1.3 กรณีที่มีผู้บุกรุกที่ดินที่ราชพัสดุซึ่งอยู่ในความครอบครอง ดูแลของกรมชลประทานแต่ไม่ใช่เขตคันคลอง ชานคลอง เขตพนัง หรือเขตอ่างเก็บน้ำ ให้รายงานเสนอกกรมฯ เพื่อดำเนินคดี โดยทนายความของกรมฯทันทีเช่นกัน

1.4 ทางน้ำใดที่อยู่ในความรับผิดชอบ ถ้าหากยังไม่ได้ประกาศเป็นทางน้ำชลประทานซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการชลประทานในภาวะการขาดแคลนน้ำขั้นวิกฤต ขณะนี้ ก็ขอให้รวบรวมทางน้ำเสนอฝ่ายผลประโยชน์ กองจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา เพื่อออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้เป็นทางน้ำชลประทาน ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงต่อไปด้วย

สำหรับการประกาศกำหนดให้ทางน้ำตามธรรมชาติ (แม่น้ำ และคลองธรรมชาติ) เป็นทางชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 มาตรา 5 นั้น อำนาจหน้าที่ในการดูแลในเรื่องทางน้ำมีเฉพาะแต่น้ำเท่านั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานของกรมชลประทาน โดยนับจากตลิ่งที่มีน้ำท่วมถึงสูงสุดถึงตลิ่งอีกด้านหนึ่ง ที่มีระดับน้ำสูงสุด ส่วนตลิ่งดินแข็งที่น้ำท่วมไม่ถึงนั้น อำนาจในการควบคุมดูแลเป็นของอำเภอ จังหวัด หากอยู่ในเขตเทศบาล ก็เป็นหน้าที่ของเทศบาลเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

อนึ่ง ในการดูแลทางน้ำชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง นั้น นอกจากเจ้าพนักงานของกรมชลประทานแล้ว ยังรวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเทศมนตรี ในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย ทั้งนี้ ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังกล่าว

2. ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

2.1 การขอใช้ - ขอเช่าที่ราชพัสดุ

เมื่อมีการขอใช้ - ขอเช่าที่ราชพัสดุ อำนาจในการพิจารณาในขั้นต้นเป็นไปตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 ซึ่งเมื่อสำนักชลประทานพิจารณาแล้วว่าเป็นอุปสรรคต่อการชลประทาน ให้แจ้งความยินยอมต่อกรมธนารักษ์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดพื้นที่ที่ราชพัสดุนั้นตั้งอยู่ ตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 ออกตามความพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 และตามคำสั่งกรมชลประทานที่ 600/2546 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2546

2.2 การระวังชี้แนวเขตที่ราชพัสดุ

เมื่อมีการขอรังวัดสอบเขตที่ดินข้างเคียงที่ราชพัสดุ ในความครอบครองกรมชลประทาน ตามกฎหมายที่ราชพัสดุดังกล่าว เป็นหน้าที่ของกรมธนารักษ์ หรือธนารักษ์จังหวัดร่วมกับหัวหน้าโครงการชลประทาน หรือผู้ที่หัวหน้าโครงการชลประทานมอบหมาย เป็นผู้นำทำการสำรวจรังวัดให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ระวังชี้แนวเขตที่ดิน และลงนามรับรองแนวเขตที่ดิน

แต่หากว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ที่กรมชลประทานได้ใช้ประโยชน์เพื่อการชลประทาน (ทางน้ำธรรมชาติที่ประกาศกำหนดให้เป็นทางน้ำชลประทาน) ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่ (ส่วนบนบก) และกรมเจ้าท่า หรือเจ้าท่าภูมิภาค (ส่วนที่เป็นน้ำ) ตามคำสั่งกรมชลประทาน ที่ 352 / 2541 ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2541

ทั้งนี้ ได้รวบรวมอำนาจหน้าที่และบทกำหนดโทษไว้เพื่อให้ง่ายต่อการนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานและบทกำหนดโทษตาม พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485

บทบัญญัติของกฎหมาย	บทกำหนดโทษ
1. ปัญหาการเดินเรือในทางน้ำชลประทาน ตามมาตรา 14,15 และ 16	ตามมาตรา 36 ตี
2. ปัญหาการแย่งน้ำของมวลชลกรณีปิดกั้นน้ำ ตามมาตรา 20	ตามมาตรา 36 ตี
3. ปัญหาการปล่อยน้ำทิ้งเสียเปล่า ตามมาตรา 21 , 22	ตามมาตรา 38
4. ปัญหาการรुक้ำหรือกีดขวางทางน้ำชลประทาน ตามมาตรา 23, 25	ตามมาตรา 37
5. ปัญหาการลัก สูบน้ำ หรือชักน้ำ(สนามกอล์ฟ ใช้น้ำกับทางน้ำชลประทาน หรือทางน้ำอื่นที่ เชื่อมกับทางน้ำชลประทาน หรือมาเชื่อมกับ ทางน้ำอื่นที่เชื่อมกับทางน้ำชลประทาน ตามมาตรา 26	ตามมาตรา 40

บทบัญญัติของกฎหมาย	บทกำหนดโทษ
6. ปัญหาการทำให้น้ำในทางน้ำชลประทานเน่าเสียหรือเป็นอันตรายต่อการเพาะปลูก การอุปโภค บริโภค ต่อสุขภาพอนามัย ตามมาตรา 28	ตามมาตรา 37
7. ปัญหาการทำให้เกิดความเสียหายแก่อาคาร บังคับน้ำ เสา หรือสายโทรศัพท์ ตามมาตรา 29	ตามมาตรา 40
8. ปัญหาการทำให้เกิดความเสียหายแก่คันคลอง ชานคลอง ทำนบ พนัง หรือหมู่ระดับหลักฐานที่ใช้ในการชลประทาน ตามมาตรา 30	ตามมาตรา 37
9. ปัญหาการส่งน้ำโดยพลการ ตามมาตรา 32	ตามมาตรา 41
10. ปัญหาการรื้อถอน แก้ไข เปลี่ยนแปลง สิ่งก่อสร้างเกี่ยวกับการชลประทาน	ตามมาตรา 41
11. ปัญหาการขุดลอก เปลี่ยนแปลง ปิดกั้นทางน้ำโดยมิได้รับอนุญาต ตามมาตรา 34	ตามมาตรา 41
12. ปัญหาการฝ่าฝืน ไม่เชื่อฟังคำสั่งของเจ้าพนักงานในการจัดสรรน้ำ ตามมาตรา 35	ตามมาตรา 38

ข้อแตกต่างระหว่างการชลประทานหลวงกับการชลประทานราษฎร์

การชลประทานหลวง	การชลประทานราษฎร์
<p align="center"><u>กรมชลประทาน</u></p> <p>เพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำ โดยกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบาย หรือแบ่งน้ำ</p> <p>เพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุขโรค หรือการอุตสาหกรรม</p> <p>ทุกอย่างอันเกิดจากน้ำ</p> <p>การคมนาคมทางน้ำในเขตชลประทาน</p> <p>เจ้าหน้าที่ของกรมฯ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการชล ประทานตามที่กรมฯมอบหมาย และบุคคลซึ่งกรมฯ แต่งตั้งกับรวมถึงนายช่างชลประทานซึ่งเป็นหัวหน้า ควบคุมการก่อสร้างหรือการบำรุงรักษาการชล ประทาน</p>	<p align="center"><u>บุคคล</u></p> <p>เพื่อส่งน้ำจากทางน้ำหรือแหล่งน้ำ</p> <p>เพื่อการเพาะปลูกอย่างเดียว</p> <p>เฉพาะการเพาะปลูกอันเกี่ยวกับน้ำ</p> <p>ไม่รวมถึงการคมนาคมในทางน้ำ</p> <p>คณะกรรมการจังหวัด ข้าหลวงประจำจังหวัด คณะกรรมการอำเภอ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน หัวหน้า หรือ ผู้ช่วยหัวหน้าการชลประทาน และเจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทาน</p>